

สมเด็จพระสังฆราชมหานิกาย

ตำราพระโสตถุพระนารายณ์

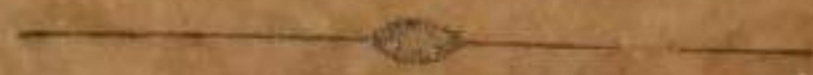

สมเด็จพระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนี

โปรดเกล้าฯ ให้พิมพ์พระราชทาน

ในงานศพพระยาแพทยพงษา (นาค โรจนแพทย์)

พิมพ์เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๐

พิมพ์ที่โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

คำนำ

มีพระราชเสาวนีย์ในสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรม
ราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ดำรัสสั่ง
กรรมการหอพระสมุดวชิรญาณให้เลือกหาเรื่องหนังสือ
ในหอพระสมุดสำหรับพระนครทุกเล่ม ๆ ถวายเรื่อง ๑
ด้วยมีพระราชประสงค์จะไปรดให้พิมพ์พระราชทานให้
เป็นของแจกในงานศพพระยาแพทยพงษา วิสุทธาธิบดี
(นาค โรจนแพทย์) จ.ม. น.ช. ร.ต.ม. (ศ.พ.)
ร.จ.ปร. ๔ ร.จ.พ. โดยพระมหากฤษฎา
ข้าพเจ้าเลือกเรื่องหนังสือถวายตามพระราชประสงค์
มาคิดว่า เรื่องหนังสือที่จะให้เหมาะสำหรับพิมพ์แจกใน
งานปลงศพพระยาแพทยพงษามืออยู่จำพวกเดียวแต่ตำรา
แพทย์ แต่เลือกยากอยู่ ด้วยพระยาแพทยพงษาน
ได้เคยรักษาตั้งแต่เจ้านายซึ่งมีพระเกียรติยศสูงสุดในราช
ตระกูล ต่อลงมาข้าราชการทั้งฝ่ายหน้าฝ่ายในทได้รักษา
มากมายนับไม่ถ้วน ตลอดลงไปจนราษฎร เวลาปลง

ศพพระยาแพทยพงษา บรрдตผู้ทรภกถึงคุณประการ
 คงจะมาช่วยปลงศพมากด้วยกัน แลมบุคคลทุกชนบันดา
 คักติ ถึงจะปลงศพที่ไหนก็คงเหมือนท่านองงานศพ
 เมรุใหญ่ ๆ จะหาตำราแพทยคัมภีร์ ได้ให้ผู้รับแจก
 พอใจทั้งนั้น ถ้าแม่ โดยมากด้วยกันนั้น ขอนทเป็นกร
 ยากอยู่ ข้าพเจ้ารภกได้หนังสือที่เหมาะสมแก่การศพ
 พระยาแพทยพงษามืออยู่เรื่อง ๑ คือ ตำราพระโอสถ
 สัมเด็จพระนารายณ์มหาราชครังกรุงเก่า หนังสือตำรา
 เรื่องนข้าพเจ้าเคยได้ ยินเลื่องภากันมาช้านาน ฉบับ
 มักจะมีแต่ที่ท่านผู้เป็นใหญ่ในกรมหม่อม ผู้ใดมักหวงแแทน
 ไม่ยอมให้ผู้อื่นลอก ข้าพเจ้าได้เคยเห็นตำรานครัง ๑
 นานมาแล้ว จะเป็นฉบับของใครจำไม่ได้ คิดว่าถ้า
 พิมพ์หนังสือตำราพระโอสถ สัมเด็จพระนารายณ์มหาราช
 จะเป็นประโยชน์ทั้งทรักษาเรื่องหนังสือโบราณ ทั้ง
 ให้ตำรายานนั้นแพร่หลาย แลคงจะพอใจของผู้ที่ได้รับ
 แจกทั่วกัน ต้นฉบับในหอพระสมุด ฯ เป็นหนังสือเดิม

(๓)

ของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวงษาธิราชดิ้นท์

พระเจ้าอนุโยธาเธอ กรมหมื่นไชยนาทนเรนทร ประทาน

มามีอยู่ในกรมภูมิดานเป็นหนังสือผูก ๑ จึงได้เดออก

หนังสือเรื่องนันทเกตุฯ ถวาย พิมพ์พระราชทาน

ในงานศพพระยาแพทยพงษา

ตำราเรียกว่า “ ตำราพระโอสถพระนารายณ์ ”

เพราะมีตำราพระโอสถซึ่ง หมอหลวงได้ประ กอบถวาย

สมเด็จพระนารายณ์มหาราชหลายชานาน ปราบภูชื้อ

หมอแลมวันคนทได้ตั้งพระโอสถนั้น ๆ จัดไว้ชัดเจน

อยู่ในระหว่างบัญชี จุดศักราช ๑๐๒๑ พ.ศ. ๒๒๐๒

ฉบับเดิม จุดศักราช ๑๐๒๓ พ.ศ. ๒๒๐๔ คือระหว่าง

ปีที่ ๓ จนถึง ๕ ในรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช

ปลาดิทมตำราการรักษาบาดแผลหมอฝรั่งประ กอบถวาย

ในครั้งนั้นด้วย ขณตามตำรา หมอฝรั่งพวกกุฎจีน

ยังใช้รักษาจนมาจนตราบเท่าทุกวันนี้ ตำราพระโอสถ

ทั้งปวงนพวงรวบรวมเข้ากรม ในชั้นหลัง จะเป็นใน

(๔)

ราชวชิรกาตมเด็จพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระ ฤาตมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ด้วยมีเนื่อความปรากฏใน
ยานานที่ ๒๒ อยู่หน้า ๑๑ ว่า พระแพทยโอสถ
(หมอ) ฝรั่ง ด้ประกอบพระโอสถยานานนี้ “ ถวาย
ตมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงนิพพานท้ายสระ ” พระองค์
คือตมเด็จพระเพทราชา จึงเข้าใจได้ว่า ฝรั่ง
ค้ำาราชวชิรกาตมในชั้นหลัง

กรรมการหอพระตมต ๗ ด้ให้ศนุฉบับค้ำารายาไป
พิมพ์แจกในการกุศตมาแต่ก่อน ๒ ครั้ง คือ ค้ำาราช
พระโอสถในกรุงรัตนโกสินทรราชวชิรกาตที่ ๒ ตมเด็จพระ
พระเจ้าบรมวงษ์เธอ. กรมพระยาวชิรญาณวโรรส
ตมเด็จพระมหาตมณะ โปรดให้พิมพ์ด้วยหอพระตมต
วชิรญาณ แด่ประธานแจกในงานศพ อ้ำาคยเอก
พระยาประชุมประชานารถ (วัน อมาตยานนท์) เมื่อ
พ.ศ. ๒๔๕๕ เรื่อง ๑ ค้ำารายาของพระบรมวงษ์เธอ
พระองค์เจ้าสายตมตวงษ์ ท่านนี้ ประที่ปะเด็น พิมพ์

(๕)

แจกในงานศพ มหาอำมาตย์ตรี พระยาวิสุทธธำครดิษฐ์
(เทียน ประทีปประเด่น) เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๘ เรื่อง ๑ ต่อมา
ได้ทราบว่า มีผู้ได้ประกอบยาตามตำรานั้นรักษาโรค
ว่าได้ผลดี กรรมกรรมมีความยินดีที่ได้ทราบความอัน
เชื่อว่าตำราพระ โอสถธมเด็จพระนารายณ์ทพมพ ในเล่ม
ก็คงเป็นชาติเหมือนกัน ด้วยเป็นของได้ทดลองมาแล้ว
เหมือนกับตำรายาที่ได้พิมพ์มาแต่ก่อนทั้ง ๒ เล่ม ถ้า
รู้จักใช้ก็คงจะเป็นประโยชน์ แต่ต้องขอตัดเงินเดือน
อีกครั้ง ๑ ว่า ถ้าผู้จะประกอบยามีใช้หม้อ ควร
ปลุกษาहारอกกับหม้อที่ใคราเรียนรูจริง ๆ เสียก่อน ทำ
ตามคำแนะนำของหม้อ ทั้งในการประกอบแต่ในการ
ใช้ยาในตำราพระ โอสถธม จึงจะไม่ตั้งอยู่ในความ
ประมาท

กรรมกรรมหอพระธมุดวิริญาณชอนุ โมทนาในพระ
ราชกุศลบุนยราช ซึ่งสมเด็จพระบรมราชินีนารถ ทรง
บำเพ็ญ ทั้งที่พระราชทานอุปการกิจ โดยทรงพระ

(๖)

กรุณาแก่พระยาแพทยพงษา แลที่โปรดให้พิมพ์หนังสือ
ตำราพระโอสถพระนารายณ์เรื่องให้แพร่หลายเป็นครั้งแรก
เชื่อว่าท่านทรงปวงผู้ที่ได้รับแจก แลได้พบ
อ่านหนังสือเล่มนี้ คงจะถวายอนุโมทนาด้วยกัน

กิ่งวงษ์เทพ ต่อกษานายก

หอพระสมุดวชิรญาณ

วันที่ ๓๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๖๐

(๗)

สารบัญ

ลักษณะเตโชธาตุออกจากกาย			หน้า	๓	
ว่าด้วยเตโชธาตุพิการ			”	๓	
ว่าด้วยธาตุไฟเผาอาหาร			”	๒	
ว่าด้วยวิวัฒนาธาตุ			”	๒	
ว่าด้วยคกกะธาตุ			”	๓	
ว่าด้วยมันนกะธาตุ			”	๒	
ยาแก้เตโชธาตุพิการ	ขนานที่	๓	”	๓	
”	”	ขนานที่	๒	”	๓
”	”	ขนานที่	๓	”	๓
”	”	ขนานที่	๔	”	๔
”	”	ขนานที่	๕	”	๔
”	”	ขนานที่	๖	”	๔
”	”	ขนานที่	๗	”	๕
ยาแก้โรคไฟธาตุเย็น			”	๕	

ยาแก้ลมบ่วง	หน้า ๖
ยาแก้ลมบ่วงอีกขนาน ๓	” ๖
ยาอักษณวคณะ แก้อาเจียน	” ๖
ยาจำเวิญพระธาตุ แก้พระวาศะ เต็มหะ	
โตหิตกำเวิบ แดแก้เส้นอ่อนทพฤก	” ๗
ยาจำเวิญพระธาตุ ชูพระกำดั่ง	” ๘
ดักษณอาไปธาตุถอย	” ๘
ยาแก้อาไปธาตุวิการ	หน้า ๘—๑๑
ยาแก้ขตบัสสาวะ	หน้า ๑๑
ยาแก้วาโยธาตุวิการ ๒ ขนาน	” ๑๒
ยาแก้ปถวิธาตุวิการ	หน้า ๑๓—๑๕
คำแนะนำให้แพทย์พิจารณาในปฐมธาตุ อันจะแปรปรวนพิการ แดให้รู้สรรพคุณยา	
แตร์ศยาทั้ง ๘ ประการ	หน้า ๑๕
ยาแก้ ตกำเวิบ	หน้า ๑๗—๑๘
ยาหอมคุม แก้ไขสันนิบาต	หน้า ๑๘

ยามโหด ^๒ ถึ ^๒ จัน ^๒ ทน์ ^๒ แก ^๒ ไช ^๒ ด ^๒ น ^๒ น ^๒ บ ^๒ า ^๒ ค	
แถ ^๒ ด ^๒ ร ^๒ ร ^๒ พ ^๒ ไช ^๒ ท ^๒ ง ^๒ ป ^๒ ว ^๒ ง	หน้า ๑๙
ยา ^๒ แก ^๒ ไช ^๒ ใ ^๒ ห ^๒ า ^๒ เจ ^๒ ียน	๑๙
ยา ^๒ แก ^๒ เ ^๒ ม ^๒ หะ ^๒ ต ^๒ ข ^๒ น	๑๙
ยา ^๒ แก ^๒ ไช ^๒ ต ^๒ น ^๒ ห ^๒ ด	๑๙
ยา ^๒ แก ^๒ ด ^๒ ม ^๒ อ ^๒ ม ^๒ พ ^๒ า ^๒ ค ^๒ จ ^๒ บ ^๒ ต ^๒ น ^๒ ห ^๒ ด	๑๙
ยา ^๒ ท ^๒ ิ ^๒ พ ^๒ ก ^๒ า ^๒ ศ ^๒ แก ^๒ ระ ^๒ ด ^๒ ำ ^๒ ระ ^๒ ด ^๒ าย ^๒ ก ^๒ ิ ^๒ น ^๒ ไ ^๒ ม ^๒ ไ ^๒ ด ^๒ เ ^๒ น ^๒ อ ^๒ น ^๒ ไ ^๒ ม ^๒ ห ^๒ ด ^๒ บ	๑๙
ยา ^๒ ค ^๒ ุ ^๒ ช ^๒ ไ ^๒ ด ^๒ ยา ^๒ ค ^๒ ัน ^๒ แก ^๒ ด ^๒ ร ^๒ ร ^๒ พ ^๒ โร ^๒ ค ^๒ ท ^๒ ง ^๒ ป ^๒ ว ^๒ ง ^๒ ใ ^๒ ห ^๒ เ ^๒ ก ^๒ ิ ^๒ น ^๒ ไ ^๒ ม ^๒ ไ ^๒ ด ^๒ เ ^๒	
น ^๒ อ ^๒ น ^๒ ไ ^๒ ม ^๒ ห ^๒ ด ^๒ บ	๑๙
ยา ^๒ อ ^๒ ิ ^๒ น ^๒ ท ^๒ ว ^๒ ระ ^๒ ม ^๒ ด ^๒ ด ^๒ ง ^๒ น ^๒ ด ^๒ ก ^๒ ุ ^๒ แก ^๒ ไช ^๒ ค ^๒ ร ^๒ โ ^๒ ท ^๒ ษ	๑๙
ย ^๒ ว ^๒ แก ^๒ ว ^๒ ห ^๒ า ^๒ ค ^๒ ำ ^๒ ม ^๒ ไ ^๒ ด ^๒	๑๙
ยา ^๒ แก ^๒ พ ^๒ ย ^๒ า ^๒ ด ^๒ ใ ^๒ น ^๒ ท ^๒ อ ^๒ ง ^๒ ค ^๒ ุ ^๒ บ ^๒ ำ ^๒ ง ^๒ ท ^๒ อ ^๒ ง ^๒ มา ^๒ น ^๒ แถ ^๒ ด ^๒ ม ^๒ ค ^๒ ำ ^๒ ง ^๒ ค ^๒ ุ ^๒ น ^๒ ำ ^๒ ๒๒—๒๓	
ยา ^๒ ท ^๒ ุ ^๒ เด ^๒ า ^๒ ธา ^๒ ค ^๒ ุ ^๒ แก ^๒ ด ^๒ ม ^๒ ก ^๒ ระ ^๒ ด ^๒ าย ^๒ แถ ^๒ อ ^๒ น ^๒ ค ^๒ ุ ^๒ น ^๒ ำ ^๒ ๒๓—๒๔	
ยา ^๒ แก ^๒ ค ^๒ อ ^๒ ง ^๒ ท ^๒ ุ ^๒ บ ^๒ ค ^๒ แถ ^๒ ค ^๒ ก ^๒ ค ^๒ ัน ^๒ ไ ^๒ ม ^๒ ค ^๒ ก ^๒ ช ^๒ ำ ^๒ ง ^๒ ม ^๒ ำ ^๒ ๑ น ^๒ ำ ^๒ ๒๔	
ยา ^๒ อา ^๒ ภ ^๒ ิ ^๒ ด ^๒ ะ ^๒ แก ^๒ ว ^๒ ิ ^๒ ค ^๒ ด ^๒ ด ^๒ ว ^๒ ง ^๒ , ไ ^๒ อ ^๒ , ผ ^๒ อ ^๒ ม ^๒ แ ^๒ ห ^๒ ง ^๒	๑๙
ยา ^๒ ม ^๒ ห ^๒ า ^๒ ก ^๒ ท ^๒ ค ^๒ ไ ^๒ ห ^๒ เ ^๒ ย ^๒ ุ ^๒ แก ^๒ ด ^๒ ม ^๒ บ ^๒ ค ^๒ ฆ ^๒ า ^๒ ฎ ^๒ แถ ^๒ ด ^๒ ม ^๒ อ ^๒ น ^๒ ค ^๒ ุ ^๒ น ^๒ ำ ^๒ ๒๕—๒๖	

ยามหาวิฆเนศ แก่นันนะวฤตติโรค ๕๖	ประการ หน้า ๒๖
ยามหามาตลุงเกษิ์ แก่นม แก่นเสมหะ	๖๖ ๒๗
ยาพระอังกบพระเด่นให้หย่อน	๖๖ ๒๘
ยาทาพระเด่น แก่นมอัมพาต แดอื่น ๆ	๖๖ ๒๘
ยาทรงนัตถุ์ แก่นพระวาโย	๖๖ ๒๙
ยาทรงนัตถุ์ แก่นปวดพระเคี้ยว แก่นสลับ	๖๖ ๒๙
ยาทรงทาพระนดาต แก่นพระโลหิตกำเดา	๖๖ ๓๐
ยาทรงเซี่ย แก่นฝกทุมเมย แก่นศมส์ตว	
แดแก่นศตวเป็นผทนม	๖๖ ๓๐
ยามหาจุตทิพย แก่นพระเด่นอนทพฤก	๖๖ ๓๑
น้ำมันนวดพระเด่นอนทพฤก	๖๖ ๓๒
น้ำมันมหาวิศครรราชไคต ทาแก่นเด่น	
อุทรงคมาวาท อัทโรคมาวาท	๖๖ ๓๒
น้ำมันภาตาทไคต ทาแก่นพระเด่นอนทพฤก	๖๖ ๓๔
น้ำมันมหาปไคยกัรบ์ ทรงแก่นพระเด่นอนทพฤก	
กถอนนม งอยเพดัย	๖๖ ๓๔

ด้มบพระเด่นให้หย่อน	หน้า ๓๕
น่านทรงพระนขา แก้วรัตดีดวง	,, ๓๖
น่านนบาดแผดตาอิน แก้วใสดวง แก้วตะมอยมัตว	,, ๓๗
น่านทรงแกพระเกษาหล่น ให้คนให้หงอก	
เพื่อพระโรครัตดีดวง	,, ๓๗
น่านนแกเบอยพัง	,, ๓๘
น่านน่องคุดอุปทม แก้วองคุดูตร รัตดีดวงงอก	,, ๓๘
น่านนแกเนาเบอยอุปทม	,, ๓๘
น่านนทรงหยอดในพระกรรณ แก้วตึง แก้วคน	,, ๓๘
น่านนทรงยอนพระกรรณ แก้วเบอยคน	,, ๔๐
น่านนมหาจักร แก้วตม รัตดีดวง เบอยคน	,, ๔๑
ด้มบทรงบิดพระยอด	,, ๔๒
น่านนแกณเบอยเนาใหญ่น้อย	,, ๔๒
น่านนทิพโสพัก แก้วณ ๑๖ จำพวก แดพิคัม	
คานทราง เมอยขบ	,, ๔๒

ตำราพระโศภนพระนารายณ์

๑ ลักษณะเตโชธาตุออกจากตัวนั้น ให้รอน
ปลายมือปลายเท้า แล้วยให้ปวดขบมัมพคัม แล้วยให้
แปรไปให้บวมหน้า บวมมือ บวมท้อง บวมเท้า
แลวกณชนทงตวดังผด แลหักจมไปทำท้อง บุปไฟ
โดहित ให้มือแลเท้าตาย รุมถึงแก้มคอง พร้อมด้วย
โทษ ๑๕ วันตัด ฯ

๑ เตโชธาตุพิการนั้น ให้กุดดอกกุดใจ ให้ไอ
เปนมองคร้อ ให้ทำท้อง ท้องขึ้น ให้บวมมือบวมเท้า
มักให้นอนหัดับแต่เพลากลางวัน เหตุตั้งนั้นคือไฟธาตุ
อันชื่อ ชีรณคคิ สำหรับเผาภายในให้เหี่ยวแห้งคร่ำคร่าอัน
ย่อมเย็นจึงให้เป็นไปต่าง ๆ ฯ

๑ ปริณามัคคีไฟเผาอาหารนั้น มีลักษณะ ๔ ประการ
คือ สมาธาตุไฟ ธาตุหนึ่งเต็มอ บริโภคอาหารเข้าไป
พอบังควร ไฟธาตุเผาอาหารแตกแล้วก็มีได้อยาก
อาหารอีกเลย อิมเป็นปรกติอยู่ ฯ

๒ วิธมาธาตุหนึ่ง บางวันให้ผูก บางวันให้ตั้ง
บางวันให้อยากอาหาร บางวันให้คับท้อง แน่นอก
แน่นใจ มักให้แค้นคอดังนี้ เหตุไฟธาตุมิได้เต็มอ
วาโยเดินมีสวดวก จึงตั้งเป็นลมก่อนเข้าได้ ในท้อง
โทษวาโยมีกำลัง ฯ

๓ ติกกะธาตุหนึ่ง คือไฟธาตุแรงเผาอาหาร ฉับพด้น
ยิ่งนัก บริโภคอาหารเข้าไปมากแล้ว อยู่บมิทาน
ให้อยากอาหารอีก ฯ

๔ มัณหกะธาตุหนึ่ง ไฟเผาอาหารอ่อน บริโภค
อาหารก็มีได้ บังเกิดให้ตั้งเองวันละ ๒ เพลา ๓ เพลา
ให้ถอยแรงจะเดินไกลก็มีได้ดังนี้ เต็มหะจึงประชุมกัน

เข้าได้ โทษในเล่มหะกำเรบมีก่าตั้ง แดไฟเผาอาหาร
มิได้เล่มอแล้วเมื่อใด โรคนี้จะแปรให้เป็นต่าง ๆ ๗

๑ ยาสำหรับเตโชธาตุอันพิการ เอาผลกะเบา
รากไคร้เครือ ผลพิลังก่าดำ ผลส้มอไทยเห็ดขม
ผลมะขามบอม ผลชะพลู หวานเปราะน้ำ หญ้า
รังกา ช่อมไทย รากผักแว่นแดง ยา ๓๐ สิ่งนี้
เล่มอภาค ทำเป็นจุดละลายน้ำร้อน ชนทศกรกได้
กินหายแถม ๗

๒ ถ้ามีถอยให้ประกอนยาเป็นอันดับกันไป ภาค
หนึ่งเอามหาหิงคุ์ ดีปดี รากชะพลู หวานน้ำ ชิงแห้ง
พริกอ่อน ผลราชคืด ผลพิลังก่าดำ รากผักแว่นแดง
ผลมะแว้งคัน ใบยางทราย ยา ๓๒ สิ่งนี้ เล่มอภาค
ทำเป็นจุดละลายน้ำมวกเขา น้ำนมโคก็ได้ ๗

๓ ถ้ามีถอยให้เอา มหาหิงคุ์ล้วน ๑ หวานเปราะ ๒
ผลชะพลู ๓ ชิงแห้ง ๔ เทียนเขาวงกานี้ ๕ ผักแว่นแดง ๖

โกฏธอเทศ ๗ ส้มอไทยเห็ดยม ๘ ดีปดี ๙ ผดขี้
ต้ม ๑๐ ทำเป็นจุนณะถายน้ำผงรวง น้ำมูตรโคดำก็ได้

๕ ถ้ามีถอยไซ ให้เอาโกฏธอ โกฏธามา รากพิดัง
กาสา ผดราชคัต ผดสรรพพิศม์ ผดสวาติ จุกโรหิณี
รากกรุงธามา รากมะแว้งเครือ รากจิงจ้อใหญ่ มหา
หิงคุ ผดจันท์เทศ เทียนดำ เทียนขาว ยา ๑๔ ตั้ง
เล่มอภาค ทำเป็นจุนณะถายน้ำนมโคก็ได้ ส้มมะงั่ว
ก็ได้ ยาขนานนี้สำหรับแก้เตโชธาตุอันวิการหายแล ฯ

๕ ยาแก้เตโชธาตุให้เอารากผักแว้งแดง โกฏธามา
ธอไทย ลูกมะขามบ้อม รากไคร้ต้น หวานเปราะ
บ้า รากสวาติ หวานรังกา เล่มอภาคทำเป็นจุน
ณะถายน้ำรอนกก็ได้ น้ำนมโคก็ได้ กินตามควร แก้เตโช
ธาตุอันวิการหายแล ฯ

๖ ขนानหนึ่งให้เอา หวานน้ำ เป็ดอกมูกหลอด
ขี้ต้ม รากเสนียด ขิงแห้ง ดีปดี เก็ดธอเทศ
เล่มอภาคทำเป็นจุนณะแล้ว เอามูตรโคดำคุดุกยาผง

ตาดกแดดจงแห่งละตายนารอน นามวงรงกได้ กินตาม
 ควร แก่เตโชธาตุอันพิการแด ฯ

๗ ถ้ามีถอยให้เอา ผลชะพดู ผลส้มอไทย ผลจิงจ้อ
 หดวง รากเจตมุดเพลิง ผลมะขามบ้อม หวานเปราะบัว
 รากไคร้ต้น รากไคร้เครือ ช่อม หนัวร์ังกา ราก
 กะเบา เล่มอภาคทำเป็นจุนละตายชั้นทศกร กิน
 ตามควร แก่เตโชธาตุให้ โทษแด ฯ

๘ หนึ่งบุคคลผู้ ไคมีไฟธาตุอันเย็น ฟังให้นอน
 หดบเมื่อเพดากดางวันนั้นมาก จะยาใช้ ให้เอา ผล
 ส้มอไทย อันเป็นเหล็กยม ๔ เหล็กยม ๕ เหล็กยม คอดัง
 คอณาเดา เนื้อเหล็กอง เอาแต่เนื้อ ดีปดีเล่มอภาค
 ทำเป็นจุนละตายนารอน เกิดอร่าหัด กินแก่ไฟธาตุ
 อันเย็นอันหย่อน ให้เล่มอเป็นปรกติ ให้มีกำลังแก้ลม
 เปนก่อน แดลมอันให้เลียดแทงชายโครง แดตะโพก
 ต้นหลัง ให้ทองขนทองพอง แก่ธาตุพิการให้ปรกติ ฯ

๙ ไฟธาตุบุคคลผู้ ไคเผาอาหารซึ่งบริโภคนั้น

แห่ดอกออกได้ จึงบังเกิดลมในท้องนั้นพัดมีกำลังกล้า
ย่อมให้ดังให้อาเจียนบ้าง เรียกว่าลมบัว ฯ

๑๐ ถ้าจะยาไซ้ ให้อาตรีกฎุก ผดกระเซ้า ขมหน่ออย
เส้มอภาค นามะงัวเป็นกระด้าย บดทำแท่งละลาย
น้ำร้อนกินบ้างได้ตาบ้างหาย ฯ

๑๑ ถ้ามีถอยให้อา เป็ดอกกระเซ้าแดง รากหญ้า
พียงแดง ขมหน่ออย ใบสเดา บรเพ็ด เป็ดอกรกฟ้า
เป็ดอกมุกมัน เส้มอภาค ต้ม & เอา ๓ กินแก้มักเป็น
บัววงกลางคน ถ้ามีถอยให้อา พริก ขิง กระเทียม
ขมหน่ออย ใบสเดา เส้มอภาค ทำเป็นจุนละลายน้ำร้อน
เก็ดอราหัดกินแกลมบัววงหาย ฯ

๑๒ อคคินวคณะ ให้อา กั้นชา ยิงส้ม ดั่งตะลั่ววน
เป็ดอกอบเชย ใบกระวาน กานพลู สัก้าน ดั่ง
ตะ ๒ ส่วน ขิงแห้ง ๓ ส่วน รากเจตมูลเพลิง ดีปดี
ดั่งตะ ๔ ส่วน น้ำตาลกรวด ๖ ส่วน กระทำเป็นจุน
นำผงรวงเป็นกระด้าย บดเสวยหนักดั่ง ๓ แก้อาเจียน

๕ ประการ ด้วยตักกะชาคนิก้าเรบ แลวิธมามันทา
 คินอนทพุด จังคณเหียนฮาเจียน มีให้ด้วยพระ
 กระทบหารได้ ให้จำเรณูพระธาตุทั้ง ๕ ให้ด้วยพระ
 กระทบหาร ด้วยมีร์ศฐุก้าดงยงนั๊ก

ข้าพระพุทธเจ้า ขุนประสิทธิ์โอสถจัน ประกอบ
 ทูลเกล้า ฯ ถวาย ครองสัมเด็จพระนารายณ์เป็นเจ้า
 เมืองดพบุรี ด้วยเพดาเข้าอัครา ดินกแด ฯ

๑๒ จำเรณูพระธาตุให้เอาใบรักแห้ง บรเพ็ดแห้ง
 หัวหมู ดอกชรากากี้ ผลมะตูมอ่อน รากมะตูม
 โกฎหัวบัว เทพทาโร ส้มอเทศ เทียนแดง
 เชือกเขาพรวน ขิงแห้ง ดีปลี กะเทียมทอก
 รากชะพลู เกล็ดดินขาว เสมอภาคกระทำเป็นจุน
 บดด้วยนาผงรวง น้ำสุรา ระคนกันเป็นดุกกอน
 ด้วยหนักดั่ง ๓ แก้วพระวาตะ เสมอหะ โดहित
 ก้าเรบอันทพุด แก้วพระเด็นอันทพุก อันกระด้าง
 ดั่งแต่พระชงฆ ชนไปตราบเท่าถึงบนพระองค์ ให้พระ

เด็นนนอ่อน ให้ด้วยพระกระยาหารด้วยได้ ให้จำเริญ
พระดกตธาตุเป็นอันยิ่ง

ข้าพระพุทธเจ้า ออกขุณฑิพจักรประกอบทนต์เกล้า ฯ
ถวาย ฯ

๑๓ จำเริญพระธาตุทั้ง ๕ ฐพระกำดั่ง เอาหวานน้ำ
รากเจตมุดเพลิง รากแคบ่า รากพนมส์วรรค

เล่มอภาค คัมด้วยพระดู่ชารค์ ๕ เอา ๓ เมื่อจะ
ด้วยเอาขันทศกรปรุงลงแต่พอประมาณ ด้วยตาม

ด่มควร ฐพระกำดั่ง จำเริญพระธาตุทั้ง ๕

ข้าพระพุทธเจ้า ออกพระดีทธีดาร์ ประกอบทนต์
เกล้า ฯ ถวาย ฯ

๑๔ อาไปธาตุถอยนน ให้ตั้งท้อง ให้เจ็บท้อง
จุกอก เป็นกระสายกถ่อน บ้างก็เป็นพรตัก กัดงขน
กัดงดง ให้ขัดหัวเหหน้า เตี้ยตรงข้าง ผู้หญิง
ข้างซ้าย ผู้ชายข้างขวา แล้วให้แปรไป ให้ตก
บุพโพ โดहित ให้เสโทตกหนัก มักให้ไปบัสสาวะ

วันละ ๒๐-๓๐ เพลา บ้างก็ให้ชดปวงตมิดตวก บริโภค
 อาหารกมได้ อิม ให้ทองชนทองพอง ผอมเห็ดอง
 ถ้าเกิดแก่บุคคลผู้ใด เปนกรรมผ่นนแด ท่านให้
 ประกอบขงนกินตามบุญ ประดุจไม้เท้า แดโรคนั้น
 ผ่นแปรต่าง ๆ จะให้ชดเข้าแดพองดุจให้เย็นเท่านั้น
 ยาสำหรับแก่นนให้เอา ชดอม รากหวานน้ำ เป็ดอก
 มุกหลวง น้ำเต้าขม ผลกระตอม เต็มอภาค
 ทำเปนจุนณะดายมูตรโคดากได้ น้ำผงรวงก็ได้ กิน
 ตามกำลัง กินแก้วโยธาตุพิการแด ฯ

๑๕ ถ้ามีถอยให้เอา ตริกะฏุก รากจิงจ้อหลวง
 ผลราชดัด หัวหมู กะพังโหม เขาค่า ขมนออย
 หอมแดง ยาทงนเต็มอภาค ทำเปนจุนณะดายน้ำ
 หยั้นเหล้า น้ำรอนกได้ กินตามกำลัง แก้อาไป
 ธาตุพิการแด ฯ

๑๖ ถ้ามีถอยให้เอา บรเพ็ด ช้าตาแดง พรรณผักกาด
 กระตอม รากมะแว้งต้น โพล กระชาย แก่นสน
 จันทน์เทศ จันทนา เต็มอภาค ทำเปนจุนณะดาย

นำมวกเขา กินตามกำลัง แก้อาไปธาตุวิการแด

๑๗ ๐ ถ้ามีถอยให้เอา ผดมะขามบอม ตรีผลา ด้ค้ำน
 รากชะพลู ตรีกะฐุก ข่าแห้ง ดูกจันทร์ เล่มอภาค
 ทำเป็นจุนตะดาบน้ำใบผักให้ น้ำใบกด้วยตีบก็ได้
 แก้อาไปธาตุวิการหายแด ฯ

๑๘ ๐ ขนानหนึ่ง ผักเผ้วแดง ผดขี้ด้อม เป็ดอก
 มุกมัน หวานน้ำ หญ้ารังกา เล่มอภาค ทำเป็นจุน
 ตะดาบน้ำผงรวง น้ำร้อนก็ได้ กินพอควรแก้อาไปธาตุ
 อนให้ท้องขนท้องพอง ขัดอุจจาระ บัดสำวะมิสดวก
 หายแด ฯ

๑๙ ๐ ขนानหนึ่ง ให้เอา พริกด่อน ขิงแห้ง หญ้ารังกา
 เล่มอภาค ทำเป็นจุนตะดาบน้ำร้อน มูตรโคดำก็ได้
 กินพอควร แก้อาไปธาตุวิการอนให้ทำท้องผอมเหลือง
 บริโภคอาหารมิได้ หายแด ฯ

๒๐ ๐ ขนानหนึ่ง ให้เอารากผักเผ้วแดง เป็ดอกมุกมัน
 รากเสนียด หญ้ารังกา เล่มอภาค ทำเป็นจุน

ละตายนาผงรวง นารอนกได้ กินพอกควร แก้อาไปชาติ
 พิกการให้รอน ให้ได้โทตกหนัก มักให้ไปอุจระ
 บัดสำวะบ่อย ๆ มีสดวก ผอมเห็ดอง ทองชนทองพอง
 หายแต่ ฯ

๒๑ ขนานหนึ่ง เอาเปลือกมะขามบ้อม ผางเส้น
 ต้ม ๕ เอา ๓ กินแก้ตักมูกตกหนักหยุดเป็นอื่นเที่ยงแท้
 ได้แก้รอดจากความตายเป็นหลายคนมาแล้ว ฯ

๒๒ ยาแก้ชืดบัดสำวะ ให้เอาใบกะเพราเต็มกำมือ
 หนึ่ง ดินประสีขาวหนัก ๒ สัดั่ง บดให้ละเอียด เอาใบชา
 ต้มเป็นกระสาย ละตายถวายเป็นเด็จพระพุทธรเจ้าหัดวง
 นิพพานท้ายสระ* ให้เสวย เมื่อเสวยพระโอสถแล้วกราบ
 ทูลให้เสวยพระสุธารค์ชาตามเข้าไปภายหลังอีก ๒ ที่ ๓ ที่
 ซึ่งชืดบัดสำวะนั้นไปพระบั้งคนเบาสดวก ข้าพระพุทธเจ้า
 พระแพทย์โอสถฝรั่ง ประกอบทูลเกล้า ฯ ถวาย ได้
 พระราชทานเงินตราซึ่ง ๓ ฯ

* คือสมเด็จพระเพทราชา

๒๓ ๐ วาโยชาตุพิการนั้น ท้องเปล่าอยู่ มิได้บริโภค
 อาหารดังใดเข้าไปก็ให้อาเจียน บางที่ต่อบริโภคอาหาร
 เข้าไปจึงให้อาเจียน ในท้องนั้นเต็มไปด้วยลม มีเสียง
 เปนอันดัง ลักษณะดังนี้ คือ วาโยชาตุให้โทษ
 ถ้าจะยาใช้ให้เอา เป็ดอกมูกหลวง พริกไทย ชิงแห้ง
 ผลตลอดด หวานน้ำ หัวหมู หนัวร์ังกา ผักแว้งแดง
 รากไคร้เครือ ส้มอไทยดุกเห็ดขม เส้มอภาค ทำเป็น
 จุลนละลายด้วยน้ำมูตรโคดำ น้ำสุราก็ได้ กินตามกำลัง
 แก้ววาโยชาตุพิการแด ฯ

๒๔ ๐ ถ้าแต่มันแปรไป โรคนี้ย่อมว่าเปนโรคดวงดังนั้น
 จึงประกอบยานไว้ ให้เอา มหาหิงค์ หวานน้ำ ผล
 ราชดัด ผลสวาทิ ดีปดี โกฎเขมา กรุงเขมา ชอเม
 ชิงแห้ง ไบยางทราย เส้มอภาค ทำเป็นจุลนละลาย
 น้ำร้อน น้ำผงรวง น้ำนมโคก็ได้ แก้วโรคดวง
 เพื่อวาโยชาตุให้โทษหายแด ถ้ามิถอยให้เอา ชอเม
 รากเจตมุดเพลิง รากหนดีไบแนก รากจิงจ้อใหญ่

หวานน้ำ ไบตลอด ต้มด้วยเกลือตากแดด ตริกะฏุก

การบูร ไบหนาด เต็มอภาคทำเป็นจุดละลายน้ำร้อน

นางม่วง นามูตรโคคากก็ได้ กินตามกำลัง แก้ววาโย

ชาตุ๋นพิการหายแผล ฯ

๑ ปลั้วชาตุ๋นออกจากตัวนั้น ให้เจ็บท้อง ท้องชน

ท้องพอง ย่อมว่าเป็นโรคดวงมอมเห็ดอง ให้ได้ยด

สิ้นหลัง แด้วแปรไปเป็นองคตุต ให้ตกบุพโพโดहित

ทางทวารหนัก ทวารเบา ถ้าแก้มตองถอยอายุแผล ฯ

๒๕ ยาแก้ปลั้วชาตุ๋นให้เอา ไบยางทราย กะเทียม

ดีปลี ผลมะตูมอ่อน ผลมะแว้งทั้ง ๒ สัก้าน

รากผักแว้ง หวานน้ำ ส้มอไทย สักบุษเทศ

เต็มอภาคทำเป็นจุดละลายน้ำร้อน นามูตรโคคากก็ได้

แก้ปลั้วชาตุ๋นการแผล ฯ

๒๖ ถ้ามีถอยให้เอา มหาหิงคุ หวานน้ำ ตริกะฏุก

ตรีผลา โพล งอ่อนหมู ชะตามังดี รากขั้มอ

เล่มอภาคทำเป็นจุดระดายน้ำส้มดำ น้ำร้อนก็ได้ กิน
ตามกำลัง แก้ปถวีธาตุพิการแล ฯ

๒๗ ถ้ามีถอยให้เอา บรเพ็ด กะพัง โห้ม รากมะแว้ง
ทั้ง ๒ รากหญ้าขี้ฉะมอนหลวง รากชกาแดง เชือก
เขาพรวน เล่มอภาคทำเป็นจุดระดายน้ำจันทน์ขาว
น้ำชเอนก็ได้ กินตามกำลัง แก้ปถวีธาตุพิการแล ฯ

๒๘ ถ้ามีถอยให้เอา ผืนด่อน ๑ ผลมะตูมอ่อน ดอก
บุนนาค ผลพิลังกาส่า สัตบุษเทศ์ กะพัง โห้ม หญ้า
ตุกเคด้า ไบมะงั่ว ไบทองหลางไบมน ดั่งละ ๒ ส่วน
ทำเป็นจุดระดายน้ำร้อน กินตามกำลัง แก้ปถวีธาตุ
พิการหายแล ฯ

๒๙ ถ้ามีถอยให้เอา หนึ่งจระเข้ มูตโค นอแรด
หอยขม เขากระบือ ยา ๕ ดั่งนเภาเดี่ยวก่อน กะเทียม
ตุกจันทน์ คีปัด หัวหมู เล่มอภาคทำเป็นจุด
ระดายน้ำร้อนกินพอควร แก้ปถวีธาตุพิการ อันให้
เจ็บท้องหนักมีรูว้าย ได้กินยานหายแล ฯ

๓๐ ขนาบหนึ่งให้เอา ดีปดี ผลมะตูมอ่อน ดักขาน
 ผลส้มไทย หวานน้ำ ใบเจตมุดเพลิง เต็มอากาศ
 ทำเป็นจุนละบายนาผิง นารอนกได กินพอควร แก่
 ปถวิธาคูอื่นให้โทษ ให้เจ็บเนื้อตัวทุกเดือนชน ดมตชน
 ในท้องมีเสียงอันดังต่าง ๆ หายแล ฯ

๑ อัยกาโย อันว่ากายเราท่านทั้งหลายนี้ เหตุ
 ชาติทั้ง ๔ เป็นที่ตั้งแห่งกายแต่อายุ ถ้าชาติทั้ง ๔ มิได้
 บริบูรณ์แล้วเมื่อใด ดมฐานก็จะแปรไปให้กำเนิดแก่
 โรคเมื่อนั้น เวช โส อันว่าแพทย์ผู้พยาบาลใช้ ดับไป
 เมื่อน่า จึงพิจารณาให้แจ้งไป ในปฐมชาติทั้งหลาย
 อันจะแปรปรวนพิการกำเริบ ตามฤดูเดือนวันเวลาดา
 อายุที่อยู่ที่เกิดก่อนจึงจะรู้กำเนิดไซ้ แล้วให้รู้สรรพ
 คุณยา แดรค์ยาทั้ง ๘ ประการก่อน จึงจะประกอบยา
 วางยา ถ้าวางยาชอบโรค ๆ นั้นก็ด้วยยาตุจกาเห็นชน
 ถ้ามืดงนนดุจดังหมู่เนื้อ เห็นพระยาไกรสรดีหราช
 ก็จะไปดาศหนีไปโดยเร็ว ถ้าดูโรคมิถูกวางยาผิด ดัง

อัสรพิศม์อันบุคคลเอาไม้ ไปรันลงที่ชนดหาง โรคคือ
 โทได้จะกำเริบชนกกลมท่วด์รพางคกาย มรณั อันว่า
 ความตาย ภวิสต์สติ ก็จะมี ทู่ว แท้จริง
 ถ้าใช้ ในคิมหันต์ โดहितมีก่าตั้ง วสันต์ วาโยมี
 ก่าตั้ง เหมันต์ เล่มหะมีก่าตั้ง กถ่าวไว้ตั้ง
 พอประมาณ วิตถารแจ้งอยู่ในฤดู ๖ คัมภีร์มหาโชติ
 รัตนแด โรคนิทานนั้นแล้ว อนิยาแกชธาตุพิการนั้น ถ้า
 เตโชธาตุพิการให้กอบยา รคชม รคเผ็ด รคฝาด ถ้า
 อาโปธาตุพิการให้ประกอบยา รคชม รคหวาน
 โทษก่าเดานั้น ท่านยกขึ้นเป็นอากาศธาตุ ถ้าให้ โทษ
 ให้ประกอบยา รคชม รคเย็น จึงจะชอบด้วย
 โดยโรค ถ้าแต่ยาหามีได้ ยาเตโชธาตุ ยาอาโปธาตุ
 นั้นใช้ต่างกันได้ ยาวาโยธาตุ ยาปถวีธาตุนั้นใช้
 ต่างกันได้ ถ้ามีรุจกัถรรพยาแท้ ให้ถามพฤตมาจารย์
 ให้แจ้งประจักษ์ก่อนจึงประกอบ จึงจะชอบด้วยโรค
 อันกถ่าวมาแต่หลังนั้นแด ฯ

อนึ่งลักษณะดีกำเรบ ดีรว ดีค่น ย่อมให้จักษุ
เห็ดอง จักษุเขี้ยว อูจาาระบัสต์สาวะ เนอกเห็ดอง
ให้ใจน้อย , มกโกกรรมกชดาต เจรจาด้วยผี มะเมอ
เพื่อพกดคงโคต ไหลหลง เพศตั้งนให้เร่งยาจงฉับพด้น

ถ้ามีถอยดวงเขาศรีโทษได้จะกลายเป็นตม อัมพาต
ตมราชย์กษั ตมวิหค กำหนดยามิตอง ๗ วันตาย

๓๑ ถ้าจะยาใช้ให้เอา หอมแดง รากชกาแดง ราก
สตอก แก่นสน ส้มอไทย บรเพ็ด เส้มอภาค ตั้งตะ
ตำตัง ต้ม & เอา ๑ กินแกตกำเรบหายแด ฯ

๓๒ ถ้ามีถอยให้เอา แก่นจันทน์ กรุงเขมา แก่นสน
กะพังโหมทงไบทงราก เส้มอภาค ต้ม & เอา ๑
กินหายแด ฯ

๓๓ ถ้าไขนนไทรอนกระหายน้ำนัก เอาจันทน์ขาว
ไบพดูแก ชิง ชนทศกร เส้มอภาคทำเป็นจุนตะดา
หน้าดอกไม้เป็นกระสาย ทังบคตะดาบกิน ราหัด
พิมเส้นด้วย แกรอนแกกระหายน้ำแด ฯ

๓๔ ๐ ถ้ามืดยให้เอา เป็ดอกมะรุุม ชมน้อย พรรณ
 ผักกาด เต็มอภาค หนาดอกไม้เปนนกระสายบดละลาย
 กินแกวอน แก้วกระหายน้ำหายแล ฯ

๓๕ ๐ ถ้ามืดยให้เอา หนาด้อยสด ฟ้าใบผักเบ็ด
 พริกไทยรำหัดน้อยหนึ่งกินแกวอน แก้วกระหายน้ำ
 หายแล ฯ

๓๖ ๐ ถ้ามืดยให้เอา ชาน้อย กายาน แก่นปุน
 กรักขัถากรมหม้อใหม่ได้น้ำไว้ จึงเอาดินสอดอพองเผา
 ให้สุกได้ลงในหม้อนั้น ให้คนไซกินเอง ๆ แกวอน
 แก้วกระหายน้ำหยุดแล ฯ

๓๗ ๐ ยาหอมคุมให้เอา แก่นมะทราง เป็ดอกมะทราง
 เป็ดอกไซเนา ชอเมเทศ กรักขั จันทน์แดง
 จันทน์ขาว ดอกพิกุด ดอกบุนนาค ดอกดารภี
 เกสรบัวหน้า เต็มอภาคทำเปนนจุน หนาดอกไม้เปนนกระสาย
 บดทำแท่งละลายหนาดอกไม้ ฟ้าขาวเซากได้ รำหัด
 พิมเสนลง ทงกินทงชโดม แก้วไซสนนบาตอหมกาดัง
 มากหายแล ฯ

๓๘ ๐ มโหสถธิจันทนนนเอา ด่มุดแว้ง ดอกมลิ
 ด้วรก พิกุด บุนนาค เกดรวบัวหลวง เกดรวด้ตบงกช
 จันทนนทง ๒ กฤษณา กะด้าพัก ขอนคอก แผลกหอม
 ตนาว เปราะหอม โกฎหัวบัว เต็มอภาค น้ำดอกไม้
 เปนกระสาย บดทำแท่งละลายน้ำชาวเข้า น้ำดอกไม้
 ก็ได้ ราหัดพิมเสนชโลม ถักินแทรกขันทศกรลงด้วย
 แก้วพิศม์ ไช้สันนิบาต อินตัวรอนหนัก สรรพไช้ทั้งปวง
 หายสิ้นแถ ๗

๓๙ ๐ ถ้าแถไช้ให้อาเจียนหนัก ให้อาณำผงด้วง ๑ จิ่ง
 เอาเอาดำตั้งมาค้ตออกเบาเอาแต่หน้า ๒ ด้วง เอาพิมเสน
 ราหัดลงกนแก้อาเจียนหายแถ ดันัก ๗

๔๐ ๐ ถ้าเต็มหะปะทะหนักให้อา หน้ำปากควาย ไบ
 พดุกแก ค้าบิตเอาแต่หน้า แถ้วเอาพิมเสนราหัดลง
 พอดวร กนแกเต็มหะคชนด้งบแถ ๗

๔๑ ๐ ถ้าแถไช้หนให้ ๓นหด เจริจามีขัต ให้อา ไบ
 ผักคราด ไบแมงตัก พรหมมี ช้าคาแดง ด้วรดัม

เกิดอเทาศ์ เต้มอภาค นารอนเปนกระส่าย บดทำแท่ง
 ตะดาหยนามะนาว ราห์ดีพิมเส้นดง ทาดนแต้วนวด
 ค่นดน ดนหกดเจรจามิษดีหายแด ๗

๔๒ ◉ ถ้ามิถอยให้เฮาคั่งเหตุอม พิมเส้น ดั่งละส้วน
 รากพริกไทย รากกรุงเฮมา ดั่งละ๒ส้วน ทำเป็นจุน
 ตะดาหยนางรงกนพอกควร แก่ดมอัมพาตอันจับให้
 ดนหกดหายแด ยานคิ ยงนัก ๗

๔๓ ◉ ยาทิพภาค ให้เฮา ยาดำ เทียนดำ ดูกัจฉน
 ดอกจันทน์ กระวาน พิมเส้น ดั่งละส้วน การบูร
 ๕ ส้วน ฝิ่น ๘ ส้วน ไบกันชา ๑๖ ส้วน สุ่มราเปน
 กระส่าย บดทำแท่ง นากกระส่ายไซ้ให้ชอบโรคร้อนแด
 เย็น กนพอกควร แก่สำรพัดทั้งหาย อันให้ระส่า
 ระส่าย กนเข้ามได้ นอนมิหัดบ ตกบุพโพ โดหิต
 ดงแดง หายแด ๗

๔๔ ◉ ยาคุงไต้ยาศน์ให้เฮา การบูรส้วน ๑ ไบ
 สเดา ๒ ส้วน สหัดคุนเทศ ๓ ส้วน สุ่มถั่วว้าง ๕ ส้วน

เทียนดำ ๕ ส่วน โกฎกระตุก ๖ ส่วน ดูกจันทร์ ๗ ส่วน
 ดอกบุนนาค ๘ ส่วน พริกไทย ๙ ส่วน ขิงแห้ง ๑๐ ส่วน
 ดีปลี ๑๑ ส่วน ใบกัณฐา ๑๒ ส่วน ทำเป็นจุน
 ตะดา^{๕๕}ยนา^{๕๕}ม^{๕๕}ง เมื่อจะกินเค็กด้วยสัพพิโย ๓ จบ
 แล้วกินพอควร แก้กัณฐาโรคทั้งปวงหายสิ้น มีกำลัง
 กินเข้าได้นอนเป็นสุขหนักแด้ ฯ

๕๕ ยาอินทวะมัสตั้ง ให้เอา ปรอท สุปรรณกัน
 โหระ ดูกจันทร์ ดอกจันทร์ ดูกตลอด พริกไทย
 มหาหิงคุ์ ดำพัน ดูกน้ำเต้า ดูกในมะนาว ดูกบวบ
 เหลี่ยม เต็มอภาคทำเป็นจุน นิด^{๕๖}ก^{๕๖}แก^{๕๖}ไซ^{๕๖}ตรี^{๕๖}โทษ
 ถอยแด้ โหระแด้ โกฎนั้นตามแต่จะเลือกใช้เถิด ฯ

๕๖ ยาแก้หวาคามีได้ ให้เอารากหนดีใบแฉก ราก
 หิงหาย รากพรมมิ ส้มอทั้ง ๓ กำทอด แปรอามยน
 ผักราชพฤกษ์ รากสัคยู ชันทศกร ยา ๓๐ ตั้งน
 เต็มอภาคแ่มุตรโคดำไว้ ๗ วัน จึงตากแดดจงแห้ง
 แล้วเอายางสดดีใดแห้งเท่ายาบดจงละเอียด ประชุมค

เซียงพิมพ์เด่นลงพอควร ไรยกตั้งจำปากได้ ต้มลง
ดินักแล ฯ

๔๗) ชนานหนึ่งให้เอา หวานน้ำตาลวหนึ่ง เทียน
เขาวพานี่ ๒ ส่วน มหาหิงคุ์ ๓ ส่วน เก็ดอสินเขา
๕ ส่วน รากเจตมุตเพลิง ๕ ส่วน ขิงแห้ง ๖ ส่วน
ตีปดี ๗ ส่วน ดองดิงเท้ายาทางน ยางสัดดีไต่แห้ง
เท้าดองดิง นามะนาวเป่นกระด้ายบดทำแท่งเท้าลูกนุ่น
ตากในร่ม ละลายนามะนาว ำหัดเก็ดอกินเม็ดหนึ่ง
ลงหนึ่ง กิน ๒ เม็ด ลง ๒ วัน ตามแต่จะกินพอ
กำลังเกิด แก้วยาอันเป่นตัวในท้อง บ้าง ท้องมาร
จุกกระผามม้ามย่อย ดมจุกเดี่ยวคหาจเรอ แดดม
ทันท้อง ดมกระด้าย ดมสันดาน ดมพรวดิก ครอบ
มูตรีศดวงทั้งปวง แดมองครือ ถาสตรีชคฤดู โดहितค่น
โดहितค่น โดहितกรัง กินยานเนื่อง ๆ โดहितคก
สัดวกดินักแล ยานประเสร์วิฐนั๊ก เว้นแต่กรรมได้
กระทำมาแต่บุรพชาติโน้นจึงจะมีหายแล ฯ

๔๘ ๐ ขนานหนึ่งให้เอา หญาไตรมาบิดเอาแต่น้ำ
 ๔ ทนาน พริกไทยทนาน ๑ เคี้ยวชนด้วยกัน ให้นำ
 หญาไตรแห่งซาบเข้าในพริกนั้น แล้วตากจนแห้ง ตำ
 ระแนงเป็นผง จึงเอารากเจตมุดเพลิง สหัสคุณ
 ตำระแนงเป็นผงไว้แต่ละดิ่ง ๆ เมื่อจะกินจึงเอา สหัส
 คุณส่วน ๑ พริก รากเจตมุดเพลิง ดิ่งละ ๒ ส่วน
 ประสมกันบดด้วยน้ำผงรวงกิน ฯ

๔๙ ๐ ถ้าจะให้ทุเลาธาตุ เอาพริก เจตมุดเพลิงแต่
 ดิ่งละส่วน เอาสหัสคุณ ๒ ส่วน ๓ ส่วน ๔ ส่วนก็ตาม
 เกิดลงแแต่ เมื่อจะประสมยานนเคี้ยวนำมางให้เป็นยางคุม
 จึงเอายาผงปรุกลง บดบนเป็นลูกกอนกินหนักดิ่งหนึ่ง
 แก้วรีศดวง แก้วมกระสาย สมถันดาน บาง ท้องमार
 จุกกระษามม้ามย่อย พยาตเกิดในทรวงอก โดहितตก
 ตกมุก ตกทวารทั้ง ๕ ตกเลือด เต็มหะปะทะชน
 ถอยถันแแต่ ฯ

๕๐ จิตรกรวิจิตรวิจิตร ให้เอาโกฏสอด โโกฏก้าน
 พร้าว รากไคร้เครือ กระวาน ลูกเอ็น ลูกจันทร์
 อบเชย ส้มุดแว้ง สักาน เกสรบุษราค นาประดาน
 ทอง เทียนทอง ๕ สักบุษเทศ์ กรามพดู เกด้อดินขาว
 ดั่งละส่วน หวานน้ำ ๒ ส่วน ขิงแห้ง ๓ ส่วน มหา
 หิงคุ ๕ ส่วน เจตมุดเพลิง ๕ ส่วน ตีปดี ๓๐ ส่วน
 พริกด่อน ๒๘ ส่วน

ถ้าจะให้ทุเลาธาตุ เพิ่มพริกเข้าให้เท่ายาทั้งนั้น
 กระทำเป็นจุน ละลายน้ำผึ้งรวงกินเข้ากินเย็นหนัก
 สักหนึ่ง แก้วรดวงผสมเหลือง ทองรุ่ง พงมาร
 จุกกระผามน้ำมเรื่อย มองคร้อ หืด ไอ ดมอัมพาค
 แดดมทั้งปวงหาย ฯ

๕๑ ขุนานหนึ่งให้เอา รากฝ้ายผ่นได้โถ เหล้า
 ครึ่งหนึ่งน้ำครึ่งหนึ่ง ให้ ส่นรูปจันคอกหนึ่ง กินแก้
 ต้องทุบถองโบายดี ตกต้นไม้ตกข้างม้าโคกระบือ ฟก
 ข่าในอก เจ็บขัด หายสิ้นแด ฯ

๕๒ อภิสระ ให้เอา จึงจ้อใหญ่ส่วน ๑ ชั้นทศกร
 ชิงแห้ง ผดเอน กรามพดู เทียนเขาวภาณี ส้มอไทย
 มะขามบ้อมเอาแต่เนื้อ รากมะกดำเครือ ชนมเทศ
 รากเจตมุดเพลิง ตั้งละ ๒ ส่วน ผดมะตาดแห้ง
 ผดกระวาน ตั้งละ ๓ ส่วน พริกด่อน คีบตี
 ตั้งละ ๒ ส่วน กระทบเป็นจุดละลายน้ำอชฎางคุด
 เป็นเดหกินเนื้อ ๆ แก้วริศดวง ใส ผอมแห้ง แก้ว
 เต็มหะในทรวงอกในดำคอดันักแด ฯ

๕๓ มหาทศใหญ่ ให้เอาโกฏดอเทศ เทียนทั้ง ๕
 รากเจตมุดเพลิง ผดกระวาน ใบกระวาน ผดเอน
 ใหญ่ สักาน เป็ดอกส้มดั่วว ชิงแห้ง หวานน้ำ
 พริกด่อน รากโครเครือ น้ำประสานทอง ดูกจันท์
 ดอกจันท์ เก็ดอดินขาว ตั้งละส่วน การบูร กาน
 พดู เทียนตาคักกะแตน เทียนเก็ดดหอย สหัสคุณ
 กัดได้ เป็ดานอยกได้ ตั้งละ ๘ ส่วน คีบตี ๒๐ ส่วน
 กระทบเป็นจุดละลายน้ำผึ้ง น้ำขิง น้ำส้มด้า น้ำ

กะเทียม ก็ได่ กิณหักตั้งหนึ่ง แก่ลมบตฆาฏ
 ดมอัมพาค ดมราชยักษ ถาดมหนนเบา กาดงยานน
 กจะใหรอนถึงปตายม้อปตายเท้า บรรดาตมทั้งปวง
 แก่ได่หายสิ้นแถ ฯ

๕๔ ขนานหนึ่งให้อาตหัดคุณเทศ สหัดคุณไทย
 รากเปด้าน้อย รากเปด้าใหญ่ รากเจตมุดเพดิง
 สดัดไคฝานตากแห้ง ตริกฏุก เทียนดำ ตั้งละส่วน
 เอารากคองแตกใบแฉก ๓ ส่วน ทำเป็นจุนตะดา
 ฆาง น้ำส้มซ่า น้ำมะนาว ก็ได่ กิณหักลมบตฆาฏ
 ดมราชยักษ ดมช้อมหาดมภ ครอบตมทั้งปวง
 หายสิ้นแถ เอาแต่สหัดคุณ เปด้าทั้ง ๒ รากคองแตก
 หนนประดะเตี้ยก่อนจึงจะไม่คด้นเหียน ฯ

๕๕ ยามหาวิมณะ ให้อา ลูกจันท์ ดอกจันท์
 กระวาน กานพลู ตั้งละส่วน เทียนดำ เทียนขาว
 เทียนแดง เทียนสัตบุษ เทียนเขาวภาณี โกฎ้อ
 โกฎเขมา โกฎกัตรา โกฎพุงปลา บรรเพ็ด

ไบกัษชา สหัสคุณทั้ง ๒ ถูกพิณังกาดำ รากไคร้เครือ
 หัวหมูใหญ่ ขมน้อย พริกหอม พริกหาง ตั้ง
 ละ ๒ ส่วน ดีปลีเท่ายาทงหน ^{๕๕} จึงเอาใบกระเพรา
 แห่ง ๒ เท่าดีปลี ^{๕๕} ทำเป็นจุนดะดา ยน้ำผงรวงเป็นดุก
 กอนกินหนักตั้ง ๑ กินไปทุกวันให้ได้เดือน ๑ จึงจะ
 รู้จักคุณยาเห็นประจักษ์อันวิเศษ ^{๕๕} แก้นั้นนวุตติโรค
 ๕๖ ประการกับพยาธิต้งหลายทุกประการตั้งนักแล ฯ
 ๕๖ มหามาตลุงเกษี ให้เอาราชคันทา อชระคันทา
 รากจิงจ้อใหญ่ ประดะแต้ว เป็ดอกมะรุุมตากแห้ง
 เทียนเขาวงพาน ^{๕๕} เกดอต้นเขาว ^{๕๕} เกดอเขาวกระดำ ^{๕๕} เกดอ
 สุนจะตะ ตั้งละส่วน พริกด่อน ^{๕๕} ขิงแห้ง รากเจต
 มุลเพลิง ^{๕๕} ส้มอไทยใหญ่ดุกเห็ดียม ^{๕๕} เอาแต่เนื้อ
 กรามพดู ^{๕๕} หวานน้ำ ^{๕๕} ดองตั้ง ^{๕๕} ตั้งละ ๒ ส่วน มหาหิงคุ
 ๕ ส่วน ดีปลี ๖ ส่วน ^{๕๕} กระทำเป็นจุนดะดา ยน้ำส้มด้า
^{๕๕} น้ำกะเทียม ^{๕๕} ประสมกันบดเป็นดุกกอนเสวยหนักตั้ง ๑
^{๕๕} แกตม ๘๐ จำพวก ^{๕๕} แก่เล่มหะ ๒๐ จำพวก ^{๕๕} พระเด็น

กัดอ่อนแต่เด็นอนุทพฤก แกัดมอทุชังคมาวาตา อ่อนอยู่
 ในพระเส็นทั้ง ๓๐ อ่อนแต่ขนไปให้เดียดพระอรุระ ให้มัน
 ง่วงวิงเวียน แด้วให้ผายพระวาตะไปพระบังคนหนัก
 ด้ควก แดราชคันทา แดอชระคันทา รากจิงจอนัน
 ผู้จะทำไปข้างนำยักย้ายดูจให้เคินเพิ่มขน มีให้เคิน
 ผ่อนลง พอด่มควรนนเกิด ฯ

๕๗ พระอังกบพระเส็นตั้งให้หย่อน เอาเทียนดำ
 เกดอด่วน ๓ ขอบเซย ๒ ส่วน ไพล ๕ ส่วน ใบ
 พดบพดถึง ๘ ส่วน ใบมะขาม ๑๖ ส่วน ตำคุดิกการ
 ห่อผ้านงขนให้รอน อังกบพระเส็นอันพิรุชให้หย่อนแด ฯ

๕๘ ยาธาพระเส็น ให้เอาพริกไทย ข่า กระชาย
 หอม กะเทียม มหาหิงคุ์ ยาดำ ดั่งดะด่วน ตะไคร้
 หอม ใบชเห็ดก ใบทองแตก ใบมะขาม ใบเดียน
 ดั่งดะ ๕ ส่วน เอาใบมะค้ำไก่ ๑๖ ส่วน น้ำสุรา
 น้ำส้มซ่าชุกได้ เปนกระด่าย น้ำส้มซ่าชุกาแก่พระเส็น

พิรุณ แดแก่ลมอมพาศ ฅมบัตฆาฏ กัดอน ตะคิว
จับโปง เมื่อยวบทั้งปวงหายแด ๗

๕๙ ยาทรงนัตถุ ให้เอาตรีกะฐุก โโกฏสอเทศ
โกฏสอจัน โโกฏหวับว ฆเอมเทศ หวานหนา เปราะหอม
ฅนทเลบง แก้วแกลบ เป็ดอกไซพักคว สังฆเฒา เบยญเฒา
หน้าประดานคืบุก ฆมค พิมเสน เล่อมภาคทำเปนนจุน
ทรงนัตถุแกัพระวาโยทั้งหตาย แดพระโรคอันเกิดในพระ
เค็ยร พระเนตร พระนาสิก หายแด ๗

๖๐ ยาทรงนัตถุ ให้เอา ฆมค พิมเสน
ตรีกะฐุก ลังละล่วน โโกฏสอ โโกฏเข็ยง โโกฏพุงปลา
กานพดู เบยญเฒา ฆาดหรรคุน ล่มุตแว้ง อบเซยเทศ
เกดร์บุนนาค หน้าประดานทอง ลังละ ๒ ล่วน ทำเปนน
จุน ถ้าจะทำทรงคม เอาผิวมะกรุด ไซด ประกอบ
ตงพอควร ห่อผ้าบางทรงคม แก่ปอดพระเค็ยร แก่
วงเว็ยน แก่ลตบ แก่ริคคองในพระนาสิก พระล่อ
พระเนตร แดประชวรเพื่อโดहित บำบัตพิศม์ประล่อริฐู
นัทถุ ๗

๖๑ ยาทรงทาพระวิดาศ แก้วพระโตหิตกำเดาอัน
 ประชวรพระเจ้านัก ให้เอากฤษณา อบเชยเทศ
 รากมณี รากสลิด รากส้ม ชมด บดด้วยน้ำ
 ดอกไม้เทศ น้ำดอกไม้ไทยก็ได้ ราหิตพิมเสนลง
 ทรงทาหายแฉะ ฯ

๖๒ ถ้ายางเขียวให้เอาโหราเคี้ยวไก่ โหราอำมฤตย์
 โหราอำมฤตสังคี่ โหราบอน โหราเท้าสุนัข โหรา
 เซากระบือ โหราใบกกลม โกฎักตรา ลูกจันทน์
 ดอกจันทน์ กระจวาน กานพลู พริกหอม พริกหาง
 พริกอ่อน ดีปดี่ มหาหิงคุ์ ดินประณีตขาว หอมแดง
 ชาตรี ยาทงนสังตะเพอง ผงสังคี่ ๑ ทองคำเปลว ๑๐ แผ่น
 นามะนาวเป็นกระสาย บดทำแท่งตากในร่ม ผนด้วย
 นามะนาว น้ำท่า เมื่อเซียวแล้วนั้น ถึงเป็นผผกทุมเมี่ย
 ขนเป็นเม็ดเป็นเปาเป็นปมก็หาย ถ้าเป็นไขจับให้ดับ
 กระทบมดดับทันคอทาหาย แกดมขนสูงด้วย ถ้างูพิศม์
 ตะขบ แมลงบ่อง ขบ ผนด้วยนามะนาวก็ได้ สู่รา
 กได้ ทงกนทงทาหาย ฯ

๖๓ ๐ ถ้ำสัตว์เป็นมณฑลเจ็บบวดมีพิศม์หนกกดี เขา
 ยานี้ได้ในดุกด่ปรดแล้วดุมไฟให้ด่ปรดดุก จึงเอายาฝน
 ดวยสรุทธาแกพิศม์ผหายแด ท่านค้ค่าไวแห่งดะบาททอง
 ดวยสรุทธาหายากแด ๗

๖๔ ๐ มหาจุลฑิพย ให้เอา ด่คาน ชะพดู เทียนเขาว
 ภาณี โกฎด่อเทศ หวานน่า ซ่าแห้ง ดิ่งดะด่वन
 ไม่นาณา ชิงแห้ง เกดอสูนจะดะ เกดอเขาวกะด่า
 เกดอดีนเราว ดิ่งดะด่वनกิง ด่หัดคณประด่ดะแล้ว
 ๒ ด่वन ดองดิง ๓ ด่वन เปต่านอยประด่ดะแล้ว
 พริกด่อน ดิ่งดะ ๗ ด่वन มหาหิงคู้ รากจิงจ้อ
 ประด่ดะแล้ว ด่ปดี่ ดิ่งดะ ๘ ด่वन กระทำเปนจุน
 เมอจะเส่วยจิงชิ่งเอาหนกด่ดิง ๑ แทรกกะเทียมเข้า ๒ ไฟ
 เอานาผงรวงนำด่มด่าประด่มกัน บดดะถายกินแก
 พระเด้นอนทพฤก อนแด่นชนไปดิงพระเด้นทง ๓ พระ
 เด้นอนครด่างน่นแด่นชนไปจับเอาบั้นพระองคทง ๒ ซ่าง
 แดวแด่นชนไปจับเอาค่นพระชีวหาให้มันดิง, ให้หอบพัก,
 ให้วง, ให้วงเวียน, แดเกิดเพ้ออามาไครย บักกะมา
 ไครย ให้ถอยหย่อนเปนปรกติ

ข้าพระพุทธเจ้าออกขุนประสิทธิ์อิสถประกอบทูต
เกล้า ๆ ถวาย ข

๖๕ น้ำมันขนานหนึ่ง ให้เอาใบดาวโพง ใบผัก

บั้งขน ใบขมิ้น หัวขมิ้น ตำเอาน้ำตั้งตระหนาน

น้ำมันาว ๓ ทนาน น้ำกะเทียม ๖ ทนาน น้ำมันงา

ทนาน ๑ หุงให้คงแต่น้ำมันแล้ว เอาแผ่นหนักบาท ๑

บดปรุกลง นวดเส้นอินทพอก ในคูดหูฐาน แด

เส้นอินทพอกเป็นเถาเป็นขลุ่ยก็ดี พกแห้งใด ๆ ก็ดี

เอาน้ำมันทาแล้ว นวดรีดเส้นไปเนือง ๆ เส้นซึ่ง

พริกชนิดดังเก่าแด

ข้าพระพุทธเจ้า ออกพระสิทธิ์สารพราหมณ์เทศ

ประกอบทูตเกล้า ๆ ถวาย ทรงในวัน ๗ ๆ ๑๒ ค่ำบุญ

๑๑

เอกศก (พ.ศ. ๒๒๐๒) เมืองดพบุรีแด ข

๖๖ น้ำมันมหาวิศกรรมราชไคต เอาโหราทัง ๒๗ บาท

ต้ก้าน ชะพลู เป็ด้าใหญ่ เป็ด้าราม เป็ด้าน้ำเงิน

เทียนทัง ๕ เทียนเขาวงกัเป็น ๖ โกฎทัง ๕ กานพลู

ใบกระวาน ลูกเอ็น จันทน์แดง จันทน์ขาว หางไหนด
 มหาละลาย ลูกตลอด ดั่งตะต๋ำดั่ง ๑ ตรีกระฏุก
 เปด้าน้อย พิมเสน รากไคร้หอม รากแฝกหอม
 ไคร้เครือ เปราะหอม ดั่งตะ ๒ ต๋ำดั่ง รากคันทา
 สหัสคันทา อชระคันทา อบเชย รากผักแว่นแดง
 รัตโชติ ดั่งตะ ๓ ต๋ำดั่ง รากเจตมูลเพลิง แก่นสน
 ดั่งตะ ๔ ต๋ำดั่ง กฤษณา ใบตลอด ดั่งตะ ๕ ต๋ำดั่ง
 ลูกตางโพง ๒๐ ลูก นามะกรุด นามะนาว นามะงั่ว
 นามะมด้า นามมโค นามมกระบือ นามมแกะ นามมแพะ
 นามมญูเดชะ นามมเชตะ นามมพิมเสน นามมดิน
 ดั่งตะทนาน นามมิงาเชย๗ ทนาน มะพร้าวไฟ ๓ ลูกบิต
 เอาแต่กะทิ หุงให้คงแต่นามมนี้ ทาแก้เส้นอุทขังคมาวาตา
 อโรคมาวาตา อันระคนพระโลหิตแด่นในพระเส้นสดวก
 ให้พระเส้นตั้งแแตกระต๋ำงนออกเป้นปรกติ

ข้าพระพุทธเจ้าออกพระดีทิดำรประกอบทุดเกล้า ๆ
 ถวายให้ทรง ฦวัน ๓ ๆ ๑๐ ค่ำ ศักราช ๒๒๓๐ ปีชวด

อัฐิศก * ๗

* แผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์

๒๗ น้ำมันภาตาศิโตต ให้เอารากหญ้าขี้ดมอญ ราก
 ขี้เหล็ก รากปะคำไก่ รากปะคำดักกระบือ รากเดียน
 รากรักขาว รากดำโพงทั้ง ๒ รากชุมเห็ด รากผักดัม
 บอย ขมน้อย ขิง ข่า ยาทงนควรต้มให้ต้ม ควร
 ต้มให้ดำ เอาน้ำตั้งตระหนาน น้ำมันพรรณนผักกาด
 น้ำมันพมเด่น น้ำมันละหุ่ง น้ำมันงา ตั้งตระหนาน
 หุงให้คงแต่น้ำมัน แดวจึงเอา ตีตะพาน้ำ ตั้งเห็ดหอม
 พริกหอม พริกหาง พริกอ่อน ผน ตั้งตะตั้ง
 เทียนทั้ง ๕ ตั้งตระบาท ๑ บดปรุงลงในน้ำมันไว้ ๓ วัน
 จึงทาแदनวดแก่พระเส็นอันทพฤกให้หย่อน แดฟกบวม
 เปนขิวเปนหน่วยแข็งอยู่นั้นให้ละลายออกเปนปรกติแเด ฯ

๒๘ น้ำมันมหาปะไดยกัลป์ ให้เอา ตำพันแดง
 หวานพระผนัง หวานบุษราคัม หวานไซ้เหิน้ำ หวาน
 พันชน หวานเปราะบา หวานพระกราบ รากเปด้าน้อย
 รากเปด้าใหญ่ สหัสคุณทั้ง ๒ ตั้งตระ ๕ ตำตั้ง แก่น
 แด่มทเด เอองพิศมมา ตั้งตระ ๓๐ ตำตั้ง ใบคตอด

ไบกระเนียด ^๑ ตั้งละซัง ^๑ ยาทงนควรตัมให้ตัม ^{๒๕} ควร
 ตำให้ตำ ^{๒๐} บิดเอาน้ำให้ต้นเชิง ^{๒๕} น้ำมันงาทนาน ^๑ หุงให้
 คงแต่น้ำมัน ^๑ จึงเอาน้ำมันพิมเส้น ^๒ ทนานได้ลงเมื่อ
 ภายหลัง ^๒ แลวเอาพิมเส้น ^๒ ตั้ง ^๑ ถูกจันท์ ^๑ ดอกจันท์
 กระวาน ^๑ กานพลู ^๑ ตั้งละบาท ^๑ การบูร ^๓ บาท
 ทำเป็นจุนปรุงดงกวนให้สับกัน ^๑ ทรงแก้ได้นอนทพฤก
 กัดอนตมให้มือเท้าตาย ^๑ งอยเพ็ดย

ตำรานายเพ็ชร ^๑ รับญญาทุดเกล้า ^๑ ๗ ถวาย ^๑ ทรงพระ
 กรุณาโปรดเกล้า ^๑ ๗ ให้ประกอบถวาย ^๑ ได้ทรง
 ฌวัน ^๑ ๗ ๑ คำ ^๑ บกัญเอกศก ^๑ ๗

๖๙ ^๑ ตั้งบพระเส้น ^๑ ให้เอาชะมดทั้ง ^๒ ๒ ^๑ ไซต ^๑ พิมเส้น
 โกงูเชียง ^๑ กรุงเขมา ^๑ ดิงเห็ดหอม ^๑ จันท์ ^๑ ๒ ^๑ กฤษณา
 กระดำพัก ^๑ ตั้งละ ^๑ เพื่อง ^๑ โกงูสอ ^๑ โกงูเขมา ^๑ โกงูจตุ
 ตำภา ^๑ โกงูกัศรา ^๑ โกงูสิงคตี ^๑ โกงูหัวบัว ^๑ มัชะกีย
 วานี ^๑ กระวาน ^๑ กานพลู ^๑ ถูกจันท์ ^๑ ดอกจันท์

เทียนดำ เทียนขาว พริกหอม พริกหาง พริกอ่อน
 ดีปดี ตุกกราบ ผืน ดีผึ้ง ดีงตะดีง กะเทียม
 หอมแดง ขมิ้นออย ๒ ดีง ทำเป็นจุนละตายน้ำมันาว
 ๓๐ ใบ น้ำมันงาทนาค ๓ น้ำมันหมูหึ่ง น้ำมันเคื่อ
 น้ำมันจระเข้ น้ำมันงเห่า น้ำมันงเห็ดอม พอคชร หุง
 ให้คงแต่น้ำมัน จึงเอาชันรำโรง, ชันย้อย, ชันระนัง,
 ได้ลงพอคชร กวนไปดีแล้วจึงเอาทาแพรทามาถวาย
 ทรงบิตไว้ที่พระเส่นอันแขงนันทยอน

ข้าพระพุทธเจ้าออกพระสิทธิสารประกอบทูลเกล้า ฯ
 ถวายทรง ฅนวน ๑ ๕ คำ บัชวดโทศก ๗

๗๐ ฅนวนหนึ่งให้เอาเบญจางโพง เป็ดอกดีหมี
 ขมิ้นออย ตุกกระเบา ใบเดียน ตำบิตเอาน้ำดีงตะจอก
 น้ำมันงาจอก ๓ หุงให้คงแต่น้ำมัน ทรงโนเด็บ
 พระหัตถ์ แก้วริศดวงกินโนเด็บพระหัตถ์ ประกอบถวาย
 ฅนวน ๗ ๕ คำ บัชวดโทศก ๗

๗๑ น้ำมันบาดแผลตาอื่น พริกไทย ๗ เม็ดดีบุก
 พอแตก กะเทียม ๗ กัดบทุบพอยับ แล้วใส่ลงใน
 น้ำมันมะพร้าวเอาชาม ๑ จึงเอาตะกั่วหม ๒ บาท
 หลอมให้กว้างเตกลงในน้ำมัน แล้วเอาขึ้นหลอมเทอีก
 ให้ได้ ๗ หน แล้วเอาตะกั่วเข้าไว้ในน้ำมัน ไล่บาดแผล
 หายแฉ ไล่ไล่ตัวนกได้ ตะมอยมีตัวก็ได้ ดินกแด ฯ

๗๒ ชนानหนึ่งให้เอาเปลือกมะขาม รากรักขาว
 รากชะคราม รากผักเดียนผี รากชาดีชม เกรือเขา
 อีเหมือน หวานพระตะบะ หวานพระตะหิง ต้นเทียนนา
 บรเพ็ด ขมนออย ขมนชัน รากดำเจียก พรรณผัก
 กาด ส้มอไทย รากพิลังกาส่า ผักขวง ลูกชุมเห็ด
 ไบมะกา เต็มอภาค สับต้ม ๔ เอา ๑ กรองจงหมด
 กากแล้ว เอาน้ำมันงาไซยภาคหนึ่ง นำยาต้ม ๓ ภาค
 หุงให้คงแต่น้ำมัน ทรงแก่พระเกษาหล่นแต่ให้คนให้
 หงอกเพื่อพระโรควิศคดวง

ข้าพระพุทธเจ้าออกพระดีทริสารประกอบบทุดเกล้า ฯ
 ถวาย ณวัน ๗ ๕ ๓ คำ บชวดโทศก ฯ

๗๓
๐ นามนแกเบอยพง

ให้เอาเปลือกหุ้มเห็บ

เอาขอกเปลือกตรุษ เปลือกมะขาม เปลือกมะขบ

เปลือกตำรภี ขอบชะนางแดง เบญกานี้ ครั่ง ดีเดียดเทศ

ดินทเถ ผน ดิงเห็ดอม เต็มอภาค น้ำมันงาพอควร

หุงให้คงแต่น้ำมัน ขอนเนาเข้าไปในด่างดอง แก้วต

พระบังคนเบา แก้ปวดชบแก้บุพโพแด

ข้าพระพุทธเจ้าออกพระดีทริสารประกอบทุลเกล้า ฯ

ถวาย ทรงณวัน ๓ ๓ ๕ ค่ำ บัชวดโทศก ฯ

๗๔
๐ น้ำมันองคสูตอุปทม เอาใบสเดา เปลือกสเดา

บรเพ็ด กะถินแดง เปลือกเพกา หญ้าต้นตูด

ขอบชะนางแดง ใบคนทา ใบตรุษ เปลือกตรุษ

ใบชุมเห็ด กระเทียม ขมิ้นออย ตำบิตเอาน้ำเต็มอภาค

ตั้งละจอก น้ำมันงาจอก ๑ น้ำมันยางอินได้กิ่งชอนหอย

หุงให้คงแต่น้ำมัน แดวจึงเอาผน ดีเดียดเทศ ครั่ง

ดินทเถ ชาตหรรณ มดยอบ ตำรต้ม ตั้งละ ๒ สตั้ง

บดปรงลงเบาบางทาบ้าง แก้องคสูต แก้วริศดวงงอก

ทวารหนัก ทวารเบา แก้ววม แก้วคน แก้วฟก แก้วใต้
แก้วน แก้วอุปทม

ข้าพระพุทธเจ้า ออกพระแพทยพงษาประ กอบทูต
เกล้า ๆ ถวาย ทรงณวัน ๓ ๑ & คำ บัชวดโทษก ๆ
๗๕ ๑ นามนเนาเบอยอุปทม . เอามะพร้าวไฟแต่ชักข้างหัว
นน ๓ ชกชุดคนเปนกะทีแล้ว จึงเอาตำโพงทั้งใบทั้งลูก
ตำกรองเอาแต่น้ำ เปิดอกดูกมะขามขบแต่น้ำเอาแต่
เท่ากัน หุงให้คั่งแต่น้ำมันมะพร้าวแล้ว จึงเอา
เปิดอกดีเดี่ยวคเทศ ผน เกิดอดินขาว ดึงเห็ดอม
ปรุงลงในน้ำมันแก ผเบอยผเนา แดอุปทม ใต้แก้วน
แก้วบุพ โพงนาเห็ดองหาย

ข้าพระพุทธเจ้าออกพระสิทธิสารประ กอบทูตเกล้า ๆ
ถวาย ณวัน ๒ ๑ & คำ บัชวดโทษก ๆ
&
๗๖ ๑ ขนานหนึ่งเอาตำดังใบแฉก นำชุดดแซ่ ใบฟาแก่น
ดูกตำโพง ดูกผ่าย ตำบิตเอาแต่น้ำสังดะจอก น้ำมัน

งาออก ๑ หุงให้คงแต่น้ำมัน จึ่งเอาฝน ตึงเห็ดต้ม
ปรุงลงตามควร ทรงหยอดในพระกรรณแก้ ตึงแก้คน
แก้หน้าเห็ดองแก้บุพโพ

ข้าพระพุทธเจ้าออกพระดีทิศดาวประกอบทุดเกล้า ฯ
ถวาย ทรงณวัน ๕ ๕ คำ บัชวดโทศก ฯ

๗๗ ๑ ขนานหนึ่งให้เอายอดการเกิด ยอดเคย ยอดดำเจียก
ขมนออย ตำบดเอาแต่น้ำตั้งระจอก น้ำมันงาออก ๑
น้ำมันหอมอันดีจอก ๑ หุงเอาให้คงแต่น้ำมัน แล้วจึ่ง

เอาตุกในกะเบา ตุกในกะเบี่ยน ตุกในดำโพงแดง
ตุกในดำโพงขาว ดีเดี่ยวดเทศ ตั้งระตั้ง ๑ บดปรุง

ลงน้ำมัน จะทรงยอนในพระกรรณ เป้าเข้าในดำกตอง
தாகได้ แก้บุพโพหน้าเห็ดอง ๑ ให้น้ำเบอຍให้คนกัด

หายแถ

ข้าพระพุทธเจ้าออกพระดีทิศดาวประกอบทุดเกล้า ฯ
ถวาย ณวัน ๕ ๕ คำ บณตุตรศก ฯ

๗๗ น้ำมันมหาจักร ให้เอาน้ำมันงาทนนาน ๑ ต้วย

๐ ทนนาน ๖๐๐ มะกรูดสกัด ๓๐ ลูก แดวจึงเอาน้ำมันตง

เพลิงชน รุมเพลิงให้ร้อน เอาผิวมะกรูดใส่ลงไปให้เดือด

เกรียมดีแล้ว ยกตั้งกรองกากให้หมดเอาไว้ให้เย็น

จึงเอาเทียนทั้ง ๕ ตั้งละ ๒ ตั้ง ตั้งปดี่บาท ๓

การบูร ๒ บาท บดจนละเอียดบดลงในน้ำมันนั้น ยอนหู

แกมแกม วิกัดวง แกบเออยคั่นก็ได้ ทาเมื่อยชบก็ได้

ใส่บาดแผลเจ็บปวดเสียนหนามหอกดาบก็ได้ หายแผล

แต่อย่าให้ถูกน้ำ ๓ วัน มิเป็นบุงโพเลย ฯ

๗๘ ขนากหนึ่งให้เอาพิมเสน ๒ ตั้ง การบูร ๓ ตั้ง

๐ มาตะก ๕ ตั้ง ชันตะเคียน กายาน ตั้งละ ๗ ตั้ง

ตั้งผงขาว ๓๐ ตั้ง น้ำมันพร้าวน้ำมันดินนครึ่ง

ทนนาน เคียวชนดวยกันให้สุกดีแล้ว กรองกากออกเสีย

เอาไว้ให้เย็น จึงเอาไขไก่เอาแต่ไขขาว ๒ ลูก เอาสุรา

กถนประมาณจอกหนึ่ง กวนกับไขให้สับกันดีแล้ว

จึงแบ่งออกให้เป็น ๓ ภาค ๆ หนึ่งหนึ่ง เอาน้ำทะเลใส

๓ ตัดตั้ง การบูร ๓ ตัดตั้ง กวนเข้าด้วยกันให้ดับคั้งแล้ว
 เป็นต้ผงแดง จึ่งเอาต้ผงขาวภาค ๑ นนมมากวนด้วย
 จุนต์พอด่มควร เป็นต้ผงเขียว ภาคหนึ่งเป็นต้ผงขาว
 บิดแก้คัมแต่บรอนให้เย็น

๕๖ ขาพระพุทธรเจ้า เมล็ด หมอฝรั่งประกอบทูลเกล้า ฯ
 ถวาย ตำหรับบิดมเบอยเน่าบาดเจ็บใหญ่หน่อย ให้ดูด
 บุปไฟกิดเนอ เรียกเนอ ด้วยต้ผงเขียวใช้กิด ต้ผงแดง
 เรียกเนอ ต้ผงขาวแก้คัม เดอกใช้เอาเถิด ฯ

๕๗ ขนานหนึ่งให้เอาคิบุกดำหัดอมชนให้คว้างแดง เอา
 มาดซัดเดี่ยวให้ยับแล้ว เอามากวนให้เดอียด เอาน้ำมันคิบ
 ได้ลงให้ท่วม ไวแรมเดือนแรมปี ทากระดาศทาด้่าดี
 กิดได้ บิดมเบอยเน่าใหญ่หน่อย ทงกิดทงเรียกเนอ
 ดุดบพไฟคินกแด ฯ

๕๘ น้ำมันทิพไล่พศ์ ครอบมทง ๑๖ จำพวก คอ
 ผฝกวาง ผฝกคอกกิด ผคณฑมาดา ผลุดกหนูกิด

ผคนทล^๒ต^๒ ผ^๒ฟก^๒ท^๒ม^๒ใหญ่^๒ ผ^๒ฟก^๒ท^๒ม^๒น้อย^๒ เท้า^๒ผด^๒
 มะ^๒พร้าว^๒ ผด^๒มะ^๒ข^๒วิด^๒ เท้า^๒ผด^๒ส้ม^๒ด้า^๒ ผด^๒มะ^๒นาว^๒ก^๒ดี^๒
 ให้^๒เอา^๒ใบ^๒คน^๒ทา^๒ ใบ^๒มะ^๒แว^๒ง^๒ท^๒ง^๒ ๒ ใบ^๒มะ^๒เข^๒อ^๒ช^๒น^๒ท^๒ง^๒ร^๒าก^๒
 ท^๒ง^๒ใบ^๒ ถ^๒ว^๒ก^๒ท^๒ง^๒ร^๒าก^๒ท^๒ง^๒ใบ^๒ ห^๒ญา^๒บ^๒น^๒ต^๒อ^๒ ห^๒ญา^๒แ^๒พร^๒ก^๒แ^๒ด^๒ง^๒
 ใบ^๒ระ^๒ง^๒บ^๒พิ^๒ค^๒ม^๒ ใบ^๒ส^๒เต^๒า^๒ ใบ^๒พ^๒ุ^๒ท^๒ร^๒า^๒ ใบ^๒ซ^๒ิง^๒ช^๒ี^๒ ใบ^๒ต^๒า^๒ด^๒ค^๒ำ^๒
 ค^๒ำ^๒ด^๒ิง^๒ใบ^๒แ^๒ด^๒ก^๒ ใบ^๒มะ^๒เด^๒ื่อ^๒ด^๒ิน^๒ ช^๒ม^๒น^๒อ^๒อ^๒ย^๒ ใบ^๒ผ^๒ัก^๒ป^๒ร^๒า^๒บ^๒
 ใบ^๒ผ^๒ัก^๒เป^๒ล^๒ว^๒ มะ^๒ก^๒ด^๒ำ^๒เค^๒ร^๒ือ^๒ ใบ^๒ห^๒ม^๒อ^๒น^๒อ^๒ย^๒ ใบ^๒ผ^๒ัก^๒เบ^๒ี^๒ด^๒
 ใบ^๒แ^๒ค^๒แ^๒ด^๒ง^๒ ห^๒ญา^๒ป^๒า^๒ก^๒ก^๒ระ^๒บ^๒ือ^๒ ใบ^๒ช^๒บ^๒า^๒แ^๒ด^๒ง^๒ ย^๒า^๒น^๒ค^๒ำ^๒เอา^๒
 น^๒ำ^๒ด^๒ิง^๒ด^๒ะ^๒ท^๒น^๒า^๒น^๒ ๘๐๐ น^๒ำ^๒ม^๒น^๒ง^๒า^๒ท^๒น^๒า^๒น^๒ห^๒น^๒ึ่ง^๒ ห^๒ง^๒ใ^๒ห^๒ค^๒ง^๒แ^๒ด^๒
 น^๒ำ^๒ม^๒น^๒ แ^๒ด^๒ว^๒เอา^๒อ^๒อ^๒ก^๒ไ^๒ว^๒ใ^๒ห^๒เ^๒ย^๒น^๒ จ^๒ิง^๒เอา^๒ด^๒ูก^๒จ^๒น^๒ท^๒น^๒
 ค^๒อ^๒ก^๒จ^๒น^๒ท^๒น^๒ ก^๒ระ^๒ว^๒า^๒น^๒ ก^๒า^๒น^๒พ^๒ด^๒ู^๒ ด^๒ิง^๒ด^๒ะ^๒ด^๒ิง^๒ ด^๒ึง^๒ด^๒ะ^๒ด^๒ิง^๒ เต^๒ย^๒น^๒ค^๒ำ^๒
 เต^๒ย^๒น^๒ช^๒า^๒ว^๒ เต^๒ย^๒น^๒แ^๒ด^๒ง^๒ เต^๒ย^๒น^๒ต^๒า^๒ค^๒ก^๒แ^๒ด^๒น^๒ เต^๒ย^๒น^๒เ^๒ย^๒า^๒ว^๒ภ^๒า^๒น^๒
 โก^๒ฏ^๒ส^๒อ^๒ โก^๒ฏ^๒เ^๒มา^๒ โก^๒ฏ^๒จ^๒ุ^๒ด^๒า^๒ด^๒ำ^๒ภ^๒า^๒ โก^๒ฏ^๒ก^๒ำ^๒น^๒พ^๒ร^๒ำ^๒ว^๒
 โก^๒ฏ^๒พ^๒ง^๒ป^๒ด^๒า^๒ โก^๒ฏ^๒ก^๒ั^๒ศ^๒ร^๒า^๒ ด^๒ิง^๒ด^๒ะ^๒ด^๒ิง^๒เพ^๒อ^๒ง^๒ ก^๒า^๒ร^๒บ^๒ู^๒
 พ^๒ิม^๒เ^๒น^๒ ด^๒ิง^๒ด^๒ะ^๒ ๒ ด^๒ึง^๒ด^๒ิง^๒ บ^๒ด^๒จ^๒ง^๒เ^๒อ^๒ย^๒ด^๒ ป^๒ร^๒ุง^๒ด^๒ง^๒ใ^๒น^๒ำ^๒ม^๒ัน^๒

ไว้ ๓ วันจึงใช้ ก็นแกพิศม์ผดวงใหญ่ดวงน้อย ให้เด็ก
 ก็นตามกำลัง ก็นแกพิศม์ตาตทราง ได้ตาแต่ยอนนหูกได้
 แกร์ศดวงมองครือ แกเมอชชบ ก็นกได้ทากได้
 เมอจะหุงน้ามนน ให้บูชาเครื่องกระยาบวดแก่พระฤๅษี
 ผู้ไวศาราน ทองคำบาท ๑ เป็นค่านับจึงประดีทธิแต่ ฯ

๕
 © ด้นฉบับแต่เท่านั้น ฯ

